

RENEŠANČNÍ KAMENICKÁ PRÁCE V PRAZE A OKOLÍ

Řešitel: Ing. arch. Michaela Smolíková – Školitel: doc. Ing. Michael Rykl, Ph.D. – Odbor: Dějiny architektury a památkové péče – Ročník: 1. – Akce: Doktorandský workshop, FA ČVUT, 2021

ABSTRAKT

V oboru dějin umění je převážně akceptován názor, že kamenické prvky renesančních sta-veb vznikaly na zakázku. U nejprestižnější profánní a sakrální architektury je toto tvrzení více než pravděpodobné, ale po pozorování staveb běžné stavební produkce, jako jsou například měšťanské domy, vzniká hypotéza: „Existovala v období raného novověku sériová výroba kamenných architektonických článků?“ Cílem výzkumu bude pokus o odpověď na tuto otázku na základě porovnávání jednot-livých kamenických článků renesančních sta-veb a hledání jejich tvarových shod.

1. ÚVOD

Na konci 15. století se v Praze objevuje nový způsob pojetí architektury – Renesan-ce. Nejstarší případ přijímání renesančních architektonických detailů v Praze zná-me v podobě renesančních ostění Vladislavského sálu na Pražském Hradě. Tato ostění – společně s tištěnými architektonickými vzorníky – inspirovala místní mistry, kteří dále vytvářeli především kamenné renesanční články i na méně nákladných pražských stavbách, jako jsou měšťanské domy. K největšímu rozmachu renesanční architektury v Praze došlo po roce 1541, kdy velký požár zasáhl Malou Stranu a Pražský Hrad a bylo potřeba vybudovat nové stavby na místě vyhořelých. Ti nej-bohatší si nechali povolát italské mistry, aby získali co nejčistší italské renesanční formy¹.

2. HYPOTÉZA

Šíření renesančních architektonických vzorů pomocí omezeného počtu tištěných vzorníků přímo nabádá k předpokladu, že byla poptávka po velmi podobných či stejných kamenických článcích. Zdá se logické, že kameníci připravovali nejpro-dávanejší kousky do zásoby v méně vytižených měsících. Hlavní výzkumná otázka této práce je: „Existovala od začátku 16. století do poloviny 17. století v Praze a okolí sériová výroba kamenných stavebních prvků?“

3. CÍLE PRÁCE

3.1 STRATEGICKÝ CÍL

Strategickým cílem práce je dokázat nebo naopak označit za nepravděpodobnou hypotézu o existenci sériové výroby v kamenických dílnách v průběhu renesance. Pokud se odpověď na tuto otázku ukáže jako pozitivní, je na místě dále zkoumat, zda k tomu dochází poprvé v období renesance v souvislosti se šířením nového slohu nebo zda k této „prefabrikaci“ docházelo už v období předcházejícím.

3.2 TAKTICKÉ CÍLE

V obecné rovině je cílem prohloubit poznání o práci kamenických a stavebních organizacích ve sledovaném období. Uměleckou rovinu renesanční architektury zkoumalo již nespočet historiků umění, ale o technologické stránce stavební vý-roby v této době mnoho nevíme. Proto by mělo rozšířit toto poznání především provádění průzkumů v terénu. Konkrétně se zaměřím na změny v procesu kamenické práce v průběhu 16. století. Dále budu zkoumat vzory renesančních kamenných prvků v Praze, navážu tak na práci Olgy Frejkové² a na některé diplomové práce pod vedením Ing. Petra Macka³ na Univerzitě Karlově.

4. METODOLOGIE

4.1 REŠERŠE LITERATURY

Na začátku práce proběhne rešerše literatury, čerpáno bude z širokého okruhu pu-blikací o obecné historii, dějinách architektury, dějinách obchodu atd.⁴ Dále bude velkou částí práce rešerše zpracovaných průzkumů a pasportů⁵ konkrétních histo-rických staveb, které se budou nacházet v následném katalogu.

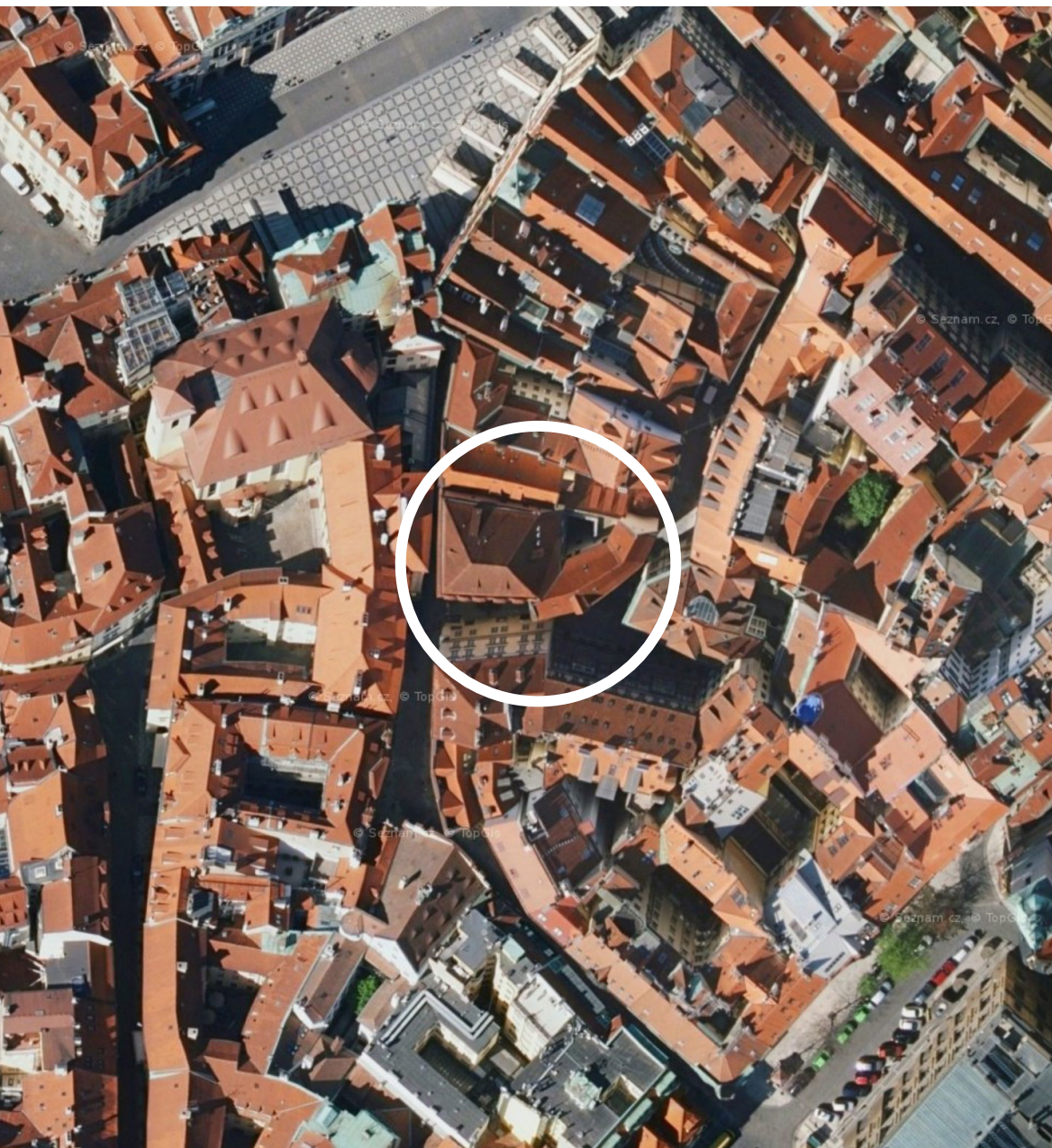
4.2 KATALOG KAMENICKÝCH PRVKŮ

Nejpodstatnější částí práce bude vytvoření katalogu zkoumaných kamenických prvků. Kromě průzkumu v terénu bude ke každému případu zvlášť zpracována re-šerše veškerých informací, které o stavbě v daném období lze zjistit. Kromě do-kumentace samotného prvku bude důležité také zkoumání kontextu prvku – bude potřeba zpracování dílčích stavebně-historických průzkumů v případech, kde již existující průzkumy nebudou dostačující. Bude důležité odhalit případné druhotné použité prvky, které sice mohly být vytvořeny v námi sledovaném období, ale osa-zeny byly do stávající situace později (řádkové prvky mohly být navíc druhotně po-změněny). Použití předpřipraveného prvku by mohlo být také patrné ze samotné stavby v případech, kdy na sebe jednotlivé prvky nenavazují tak, jak by bylo podle renesančních principů vhodné. Dokumentace prvku bude zahrnovat zaměření (analogicky a za pomoci vytvoření fotogram-metrického modelu programem Meshroom), dataci (pokud bude mož-né ji určit) a zjištěitelné historické souvislosti v době umístění prvku. Jednotlivé zko-mané prvky budou zařazeny do skupin podle typu kamene⁶ a tvaru článku⁷.

5 ZÁVĚR

Pokud se nám podaří odhalit identické prvky na různých stavbách, můžeme to považovat za doklad existence šablon kamenických organizací a tím i sériovou vy-robu kamenických prvků. Avšak i v případě, kdy identické prvky nenalezneme, ne-můžeme sériovou výrobu vyloučit, zvláště, pokud objevíme více situací, kde jsou kamenické prvky použity nedokonale.

MODELOVÝ PŘÍKLAD: Dům U dvou zlatých medvědů, čp. 475, Staré Město

Ačkoli je dům slavný díky jeho portálu, nebyl předmětem zaměřování, protože u něj nepředpokládáme sériovou výrobu.

Patro arkády s vyznačenými zaměřovacími prvky

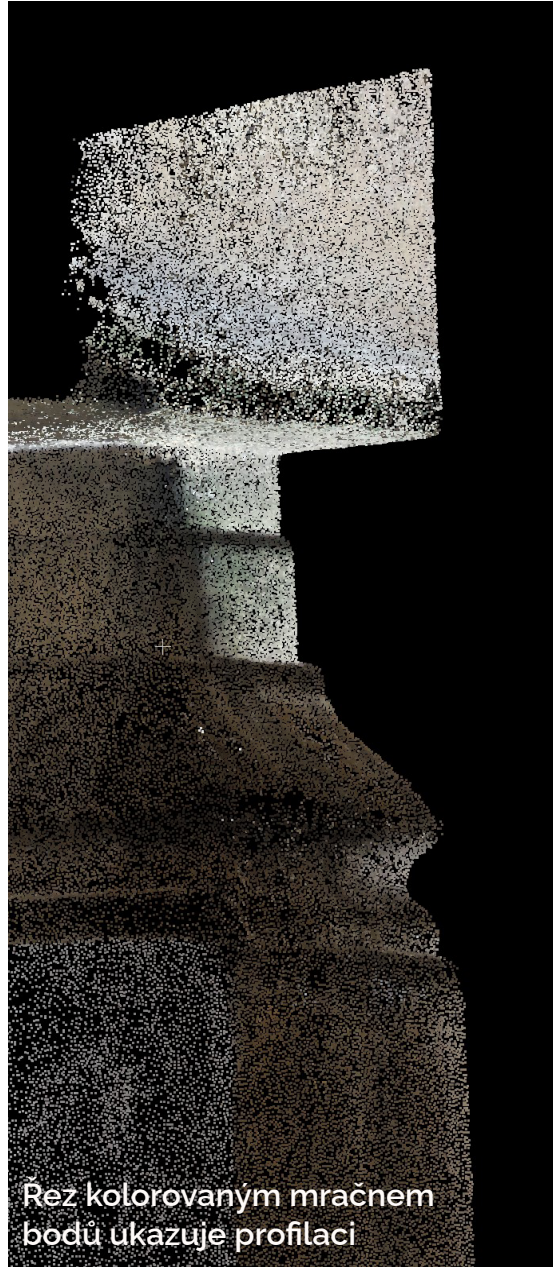
Průjezd s vyznačenými zaměřovacími prvky

Analogové zaměřovací metody

Texturovaný fotogrammetrický 3D model (mesh)

Rez kolorovaným mračnem bodů ukazuje profilaci

Římsa portálu v průjezdu O3

Římsa portálu v průjezdu O2

Pateční konzola v průjezdu K5

Pedestál a zábradlí v patře arkády S7

1 HEROUT, Jan. Prahou deseti století. Praha: Orbis, 1972. ISBN 11-024-72
2 FREJKOVÁ, Olga. Palladianismus v české renesanci. Praha: Česká akademie věd a umění. 1941
3 Jedná se o dvě diplomové práce zpracované v nedávné době. BRABCOVÁ, Anna. Italské inspirace středoevropské architektury. 2015; RAMEŠOVÁ, Michaela. Otázky saské rene-sance. 2013
4 Z monografií například: BIALOSTOCKI, J. The Art of the Renaissance in Eastern Europe. Hungary, Bohemia, Poland; DANIEL, L. (a spol.). Italská renesance a baroko ve střední Ev-ropě; EBELOVÁ, I. Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baro-ka; JANÁČEK, J. Řemeslná výroba v českých městech v 16. století; KALINA, P. Benedikt Ried a počátky záalpské renesance; ŠAMÁNKOVÁ, E. Architektura pražské renesance; a spousta dalších
5 Nacházející se především v archívech NPÚ, archivu Muzea města Prahy nebo v ar-chivech města.
6 Především se bude jednat o různé druhy pískovce podle hrubosti a barevnosti
7 Může se jednat o hlavice sloupů, patky, klenáky, konzoly a další